

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi Iroda: Lyceumi nyomda — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

BYDESKUTI BOLDIZSÁR NAPLÓJA.

Közlő: K. Papp Miklós.

A történet feljegyezte, hogy 1690. tavaszán a betegeskedő, ugyszólva második gyermekkorra jutott Apafi Mihály fejedelem orvosi tanács következtében gyakran keresett magának szorakozást. Ez év husvét napját Teleki Mihálnál tölté el Heislerrel, ki a bécsi kormánynak legbizalmasabb embere volt. A Teleki lakomája fényes volt. „Ez a vendégség — vadászat, ló-jártatás — írja Erdély egyik krónikása — muzsika, táncz és minden apparatusaival bizony fejedelmi volt és hat nap tartott. Ez lön Apafi, Teleki, Heisler és Erdély tora.“

A krónikásnak igaza volt!

A fejedelem e multság után Fogarasba ment, ágyba feküdt, s april 15-én elhunyt.

Az ország leghivebb férfiai óhajtották volna, ha az elhunyt fejedelem fia, II-dik Apafi Mihálynak az ország tüstént tegye le a homagiumot, de Teleki ellenezte s a terv megbukott. Porumbakon titkos értekezlet tartatott Heislerrel, s ott elvégeztetett, hogy az ifju fejedelem számára a megerősítést Bécsből kérjék; hol már ekkor tisztában voltak azzal, hogy erdélyi fejedelem nem fog létezni többé, hanem kormányzóságot állitanak fel, s e magas állásra Veteráni szemeltetett ki.

1691-ben (jan. 10.) az államtanács országgyűlést hívott össze Fogarasba. Ennek tagjai megelőzőleg Veteránival, Falkenheimmal, Absolonnal értekezletet tartottak. Az országgyűlés aztán szépen elfogadta azt az

okmányt, melynek bevezetésében ki van mondva, hogy II. Apafi Mihály fejedelemségének kérdése nagykorúságáig, legfőként a Tököli mozgalmak miatt, elhalaszthatik, s Bánffi György kormányzóvá neveztetett.

1695-ben II-ik Apafi elérte huszadik évét, „sokan szerették tényleges fejedelemnek, személyét adorálták, kosnyatával (az az fejedelmi süveggel) járatták, kalendárium elébe „II. Apafi Mihály fejedelemnek nyomatták,“ a mi a bécsi kormánynak nem tetszett sehogy sem, s csakhamar ki is mondta, hogy II. Apafi mondjon le fejedelmi cziméről, uradalmait cserélje fel másokkal, Erdélyben csak télen lakhassék, s jövőre vegye fel a „Szent birodalmi gróf“ czimet.

Ime így kanyarították le lassanként a II-ik Apafi nyakából a fejedelmi palástot!

A nemzet jobbjai nem engedték meg, hogy az ifju Apafi e lealázó feltételeket elfogadja, de 1696. május 20-án kurtán furcsán lejött a parancsolat a kormányhoz, hogy Apafit „szemmel tartsák,“ nem sokára pedig egy második ukáz meghagyja Lichtenstein tábornoknak, hogy Apafit kísértesse Bécsbe.

És valóban így is történt! II. Apafi sohasem látta többé hazáját!

Bethlen Miklós memoirjában megjegyzi: „Igy méne el aztán szegény bárány gyermek egy officier és német lovas sereg kísérvén.“

E kíséret között volt azonban I. Apafinak egyik hűséges embere, Bydeskuti Boldizsár is, kinek naplóját II. Apafi bécsi utjáról s további életéről alább közlöm az eredeti napló nyomán, mely az erdélyi muzeum birtokában van.

Bydeskuti Boldizsár (attya B. Ferencz, anyja Gencsy Klára) I. Apafi alatt alispán,

majd főpohárnok mester lett s később nő-
lenül Bécsben halt meg.

Az itt következő naplót leginkább azért
tartom becsesnek, mert tudtommal ez az egyet-
len, mely a szerencsétlen II. Apafi bécsi életé-
ről szól, s mintegy tanubizonyosság arról: hogy
tették tönkre Bécsben az utolsó erdélyi fe-
jedelem sarját.

A naplót az eredeti szöveg után közlöm.

Anno * 1696. die 20. Augusti * indult meg
Radnóthról az méltóságos fejedelem második
Apafi Mihály kegyelmes Urunk ő Nagysága
Bécsben Isten segítségéből.

20-dik. Az nap ebédre Bodonban az
méltóságos fejedelem asszonyával ő Nagysá-
gával együtt, ugyanott is háltunk.

21-dik Katonban ebédre, onnan Bethlenben
hálni érkeztek éjtszaka két-három órakeroda.

22-dik ott mulattunk.

23-dik ott ettünk ebédet, onnan tizenkét
órákor megindulván mentünk hálni Désre,
vált el Urunk ő Nagysága az nap délben az
méltóságos fejedelem asszonytól Bethlenben.

24. Désről megindult ő Nagysága, ott
ebédelt a sósmezei határon, hálni ment ő
Nagysága az ilondai határra, az mezőben hált.

25-dik ebédre Csát nevű faluban, hálni
Hosszúfaluban Teleki Mihály Uram házához. NB.
Jött ő Nagyságának Teleki Mihály Uram elei-
ben az hovasvidéki nemességgel zászlóstúl, ke-
reste ő Nagyságát, aranyos-medgyesiek velek.

26-dik ebédre Váralyára, hálni Aranyos-
Medgyesre.

27-dik ebédre Szathmár-Némethiben,
ott is háltunk.

28-dik ebédre Kende Sigmond Uramhoz
Csegerben, hálni Matocsra.

29-dik ebédre Dobosra, ott is háltunk.

30-dik ebédre Gyulajban, ott is háltunk.

31-dik ebédre Kállóban, hálni Nyiregy-
házára.

Prima Septembris ebédre Tokajban, ott
is háltunk.

2. Septembris Tályára, lévén ott szem-
ben Szirmai István Uram ő Kegyelme ítélő
mester Urunkkal ő Nagyságával, hálni men-
tünk Vilmányban, ott volt Urunkkal ő Nagy-
ságával szemben Nigrelli general Uram ő
Nagysága auditorja az bellicum commis-
siójával.

3-dik ebédre Szinára, hálni Budamérre
egy vendégfogadóban, hol ott volt szemben ő
Nagyságával Bai András Uram ő Kegyelme, az
auditor is addig jött velünk s láttatván Urunk-
kat ő Nagyságát és követtetvén ő Nagyságát.

4-dik. Ebédre Eperjesre, hálni Szinye
ujfaluban.

5-dik mentünk által Bertótra, ott is
háltunk.

6-dik mentünk által az Baranyiskán,
ebédre Koratnakra, vacsorára Lócsére.

7-dik ebédre Suabocsra, hálni Lucsiv-
nára.

8-dik ebédre Hibevaránóban, hálni Ok-
licsánra egy vendégfogadóban.

9-dik ebédre Teplára egy vendégfoga-
dóban, hálni Rosonberkre, az holott nagyon
Likovavára.

10-dik mentünk által az Hagyfarnán,
ebédre Szutcsánban, NB. Sztavnyicskára Ré-
vai Mihály Uramhoz, az holott volt ebé-
den Bosany Ádám Uram is, onnet hálni
Szambochretre.

11-dik ebédre Rudnára, hálni Bajnoczra.

12-dik ebédre Sambochretra, hálni Ta-
pocsánra egy vendégfogadóban.

13-dik ebédre Riponra, hálni Galgoczra.

14-dik ebédre Herincsemre, hálni Sár-
füre, oda érkezvén Sallai Uram ő Kegyelme
Urunknak ő Nagyságának eleiben Bécsből
Urunk ő Nagysága küldött volt el elől Gulácsi
Urammal ő Kegyelmevel Bécsben Tokajból.

15-dik ebédre Posenban az fejrő lo alatt
levő vendégfogadóban, ott is háltunk. Eodem
die volt Urunknál ő Nagyságánál az erdélyi
küspáli Illyés András Uram ő Nagysága.

16-dik ebédre Német óvárra. NB. hálni
1 órákor estve Bécsben, jött Teleki László
Uram ő Kegyelme Urunk ő Nagysága eleiben
Ebendorfon túl az mezőben.

17-dik volt szemben Urunkkal ő Nagy-
ságával gróf Csáki László Uram ő Nagysága
ugyan az méltóságos fejedelem szállásán.

18-dik volt Urunknál ebédén Csáki
László Uram ő Nagysága, Baron de Kizler.
Eodem die ismét Csáki László Uram ő Nagy-
sága volt Urunknál.

19-dik volt Urunknál Imer az ifjú dél-
után, estve hat órákor volt Urunknál Clajbruk
alias Komornyik Pál.

20-dik volt ő Nagyságánál Dominus de Ferier.

21-dik hier (?)

22-dik láttatta Urunkat ő Nagyságát general Hussin és general Rabuthine asszonyom ő Nagysága ismét, vicissim Urunk ő Nagysága is megláttatta ő Nagyságát. Item Ilmer doctor Uramat is, az ő felsége doctorát, megláttatta Urunk ő Nagysága. Volt Urunk ő Nagyságánál Csáki László Uram ő Nagysága három órától fogva ötödfél óráig, ötöd fél órákor ment ki Urunk ő Nagysága az favoritában, jött oda heted fél órákor.

23-dik volt Urunknál gróf Csáki László Uram Teleki László Urammal együtt hét órákor reggel és mentenek ki együtt ő Nagyságával Pellendorfra ad horam nonam gróf Kinczki Uramhoz ő Nagyságához, de nem volt otthon Pellendorfon. Volt Urunknál ő Nagyságánál eodem die Ferdinandus Ilmer, az császár doctora.

24-dik volt Urunknál ő Nagyságánál gróf Csáki László Uram 6 órákor reggel, elmentenek együtt ő Nagyságok Pelindorfra gróf Kinczki Uramhoz ő Nagyságához és löttenek szemben ő Nagyságával, az holott igen böcsülettel acceptálta és traktálta Urunkat ő Nagyságát, onnan megjöven volt ebéden gróf Csáki László Uram ő Nagysága Urunknál ő Nagyságánál.

25-dik. volt Urunk ő Nagysága Veteranine asszonyomnál, lévén ott a császár ő felsége confessariusa, pater Édera. Volt Urunknál Peri ebéden, annak utánna sokáig beszélgettek együtt Urunkkal ő Nagyságával.

26-dik volt Urunk ő Nagysága gróf Csáki László Urammal, reggel ismét láttatta Urunk meg Kinczki Uramat Deső Uram által.

Eodem die volt ő Nagysága Liber Báró Clajburk Uramnál alias Komornyik Pál Uramnál ő Nagyságánál.

27-dik volt Urunknál ő Nagyságánál Spielberg, novellát hozott ő Nagyságának. Eodem die láttatta meg Urunkat ő Nagyságát Parner, az kamara praeses ő Nagysága. Eodem die volt Urunknál ő Nagyságánál Dominus de Ferier. Eodem die volt Urunk ő Nagysága négy órákor Kolonics kardinálnál ő Nagyságánál.

28-dik volt Urunknál Szentkereszti Uram.

29-dik volt Urunk ő Nagysága pater Sennyeinél az domus professánál. Ismét volt Csáki László Uram látogatására. Eodem die voltak Urunknál ő Nagyságánál ebéden Csáki László Uram, Teleki László Uram, Szentkereszti, Henter és Czakó Uramék, az gazda feleségestül leányával együtt és kecskeméti Biró Mózes Uramék. Öt órákor ment ki Urunk ő Nagysága sétálni.

30-dik Septembris volt Urunk ő Nagysága Sirendorf Uramnál, eodem die volt Urunknál ebéden Hunyadi Uram ő Kegyelme, az magyar cancellarián lévő secretarius. Ebéd után volt Urunknál Keczei György Uram ő Kegyelme. Ismét ebéd felett láttatta meg ő Nagyságát Aspiger Uram ő Nagysága Báró. Eodem die volt ő Nagysága comes Prajner Uramnál, az kamerae praesidensnél. Voltanak ott liber báró Ajpikket és camerae consiliarius Mednyanczki Pál Uram.

(Folytatása következik.)

MEDNYÁNSZKY JÓNÁS JELENTÉSEI

II. Rákóczy Györgyhöz és ennek anyjához.

Közi: Szilágyi Sándor.

1658. febr. 22.

XIII.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi clementissime. Fidelium servitorum meorum in gratiam Celsitudinis Vestrae humilimam submissionem.

Hogy az úr Isten Kegyelmes Uram Nagyságodat kívánsága szerint lölki testi sok jókkal kedvesivel egyetemben nagy boldogúl megáldjon és minden dolgaiban szerencséltesen, szívből kívánom.

Négy vagy öt rendbeli leveleim is vannak oda, Kegyelmes Uram, kirúl még nem érthettem, juthattanak-í jól Nagyságod kezéhez, kik egyébaránt derék dolgokból állván, bánnám, ha valahol elmaradtak volna; kikirül várnám az Nagyságod kegyelmes resolutióját. Azonba Kövér Gábor uram ő Kegyelme 8. praesentis Posonból ir én nekem, az Nagyságod méltóságos levelét is sub dato 19. Januarii Gyaluból megküldte ugyan Posonból;

törődik ő Kegyelme rajta, hogy velem szembe nem lehetett, lévén Nagyságotul arra parancsolatja, hogy legelsűben is velem lett volna szembe; az mint Nagyságot méltóságos levele is azt tartja; kit bizonyára bánom magam is; mivel szükséges dolgokat kellett volna ő Kegyelmének declarálnom az oda való állapotokrúl; abban esett azért, az mint ő Kegyelme írja, hogy házomhoz be nem tért és arra nem jött, az merre ő Nagysága előbbi szolgálai jártak, hogy Patakon ő kegyelmét úgy informálták, hogy engem Posonba talál (mivel, az mint utolbi levelemben Nagyságotnak megirtam, asszonyunk parancsolatjából oda kellett volna mennem; de az nehéz betegség miatt el kellett attúl maradnom). Egyébaránt ha oda mentem volna is, már akkor engem ő Kegyelme ott nem talált volna, mivel az fiam is már akkor eljött volt onnég. Ő Kegyelme azért die 8. Februarii érkezett Posonba; Nádasdi uramot sem találta már ő kegyelme Posonba; mivel ő nagysága az nap reggel elment Posonbúl; ő kegyelme pedig délkor oda érkezett; de utjában elérte ő Nagyságát.

Akarom, kegyelmes uram, hogy nagyságot Nádasdi által azon dolgot tractáltatnú; csak ne negligáltassék abban Cancellarius uram is; egyébaránt ők egy értelemben lévén az aránt, én elhittem mind Nádasdi, mind Cancellarius uram szivesen fáradnak abban; noha, kegyelmes uram, Nádasdi uram és mások is, kik nagyságotnak igaz jóakarói, az mint azeült is, így most is csak azt jóvaltanák, hogy nagyságot, ha lehet in porta Ottomannica derekason elvégezné dolgát, kiben Nádasdi nem meri mindennek aperiálni magát. Mert bizonyára, Kegyelmes Uram, in isto rerum statu, ennyi distractiókban nem hihetni, hogy innen derekas assistentiája lehessen Nagyságotnak, hozzájárulván az is, hogy az terekkel való hadakozásban ezek az emberek mint az tűzben oly nem eremest ereszkednek mostan, hanem ha ő kezdi el, az mint minap is megirtam; nem utolsó volt az is, mint minap is megirtam, hogy az érsek innen igen elvesztegette az emberek elméjét az udvarnál, hogy inkább Rédeit segítsék, hogy pápistaságnak mennyi haszna lehet abban, az mint minap is bővebben arrúl irtam; de ez az

utolsó talám már tolláltatnék per accomodationem Statuum Transsylvaniae; de az kettű ugyan fent marad; hanem ha, Kegyelmes Uram, teljességgel Nagyságot nem bízhatnék, hogy in Porta 10 elvégezhetné dolgát; in tali rerum statu mindnyájan szükségesnek tartjuk ide confugiálni, de csak ezeltre nem támaszkodni, hanem, az mint minap is megirtam, két vajdával és hozákkal, és ha lehetne moszkával is és Velenczésekkel is, és hogy ha az is lehetne, hogy tatár is ha nem . . . . tene ottan, csak ne vétene. Itten, Kegyelmes Ur(am), minekelülte Kevér Gábor uram érkezett volna, az egész föld eltűnt volt avval az hirrel, hogy Nagyságot ő általa érsekhez confugiált, és az érseknek már sokkal nagyobb oblatiokat tett, kin bizonyára Nádasdi uram igen búsult, nekem írván fölle, van-i hirem-mel, irt-i Nagyságot arrúl valamit nekem; mivel mond cancellarius uram is azon igen búsulni fog, és tudván, hogy az érseknek társaival, budai vezérrel nagy correspondentiája van; megirtam azért neki, hogy noha arrúl Nagyságot nekem semmit sem irt; de egyáltaljában azt ne higgye, mivel lehetetlennek itélem az dolognak mivoltára nézve; azonba elérkezvén ő kegyelme, elhittem lett satisfactiója; én soha nem tudom, honneid származnak azok az hamis rossz hírek; de el kell hinni, hogy onnaid belül Erdélyből jönnek; mivel bizonyos, hogy ignoto statu vannak ott benn jésúiták; mivel, Kegyelmes Uram, az isten azt adta, hogy az erdélyiek így coalescáltak Nagyságotdal, kit az török értvén, mivel ő neki sincsenek könnyen dolgai, és tudván azt is, hogy mind az két vajda s mind az kozákok Nagyságot részéről vannak; fűképen ha tatár hám is promoteálni akarja az Nagyságot dolgát az portán; ha ugyan elvégezett akaratja Velenczések ellen való expeditióra, én nem hiszem, hogy ha mostan is Nagyságot az portán az dolgot sollicitáltja (mivel az submissiót az az kevély bestia igen megkívánja), hogy Nagyságot el ne végezhetné ott is az dolgát, ki bizonyára jobb is volna (ha az tatár hám igen akarja, egyáltaljában azt tartják, hogy ő azt elvégezheti; mivel az portai ministerek most igen dependeálnak túle); mivel bizonyára Kegyelmes Uram, most az keresztínség annyi di-

stractióban lévén, nehéz derekas assistentiát innen obtineálni, úgy látom offensive nem is örömet cselekednének az török ellen most, hanem ha maga jün reájok, úgy nem mondom, hogy ne resistáljanak neki. Ide annak is nagy az hire, hogy az török füvezért akar Erdélyre bocsátani, hogy ugyan ben maradjon Erdélyben és mind az három provinciát administrálja. Az mennyire azért értem az ő dolgait is, mostan nehezen hiszem, hogy mostani állapotjában oly nagy resolutióra bocsátkoznék; de ha az orrát felütik ellene való fegyverfogással, ha derekason mostan végben nem vihetné is, azután is megemlékezvén bosszúságúrúl, bizonyos, megcselekedné. Mindazáltal ha ugyan most is arra igyekeznék és semmi úton accomodatiót nem acceptálna, az szükség az resistentiára ugyan kénszeritene, az . . . . kezen vesztetni, hogy sem fedissime magát igája a(lá) ejteni. Egy nagy ember nekem izent, ki egyébaránt jó-akarója Nagyságodnak, hogy az Nagyságod gonosz akarói értvén, hogy *tatár hám igérte Nagyságod dolgát elvégezni az portán*, hogy *jésuiták most mentek megint oda*, hogy azt *impediálják*, avval biztatván magokat, hogy Nagyságod csak *igért*, *de hogy* *ők ugyan adnak neki*; az istenért kéri Nagyságodat, hogy Nagyságod conserválja magának azt az embert, ne csak igirettel, hanem ugyan adományyal, mondván, hogy senki ott *in porta ottomannica* többet Nagyságodnak nem szolgálhat, mint ez az ember. Azt is izent, hogy tart attúl, hogy meg ne induljon az porta azon, hogy Nagyságod hire nélkül megint reassumálta az regiment; holott azelőtt porta parancsolatjának engedelmes lett, és miért nem várt most is az porta resolutiójátúl; hanem magátul in contemptu portae megint reassumálta; hogy fél attúl hogy azokkal az ratiókkal az Nagyságod gonosz akarói az portát annál is inkább felültetik Nagyságod ellen. Jovallaná azért, hogy Nagyságod az portán azt anticipálná ilyen ratiókkal, hogy Nagyságodnak az országgal ilyen contractusa lett, és azon contractusra nézve engedett az új electiónak, úgy mint hogy az új fejedelem se nyúljon az regimenhez mind addig, az mig portátul nem érkezik finalis declaratio; de *ők azt nem várván, violálták Nagyságoddal*

való contractust, personalis insurrectiot hirdetvén Nagyságod ellen. Kéntelen volt Nagyságod maga oltalmában mindent cselekedni, hogy az contractust velek megtartassa, és mivel azon occasióbúl jütt elú az, hogy megint subdáltak magokat Nagyságodnak, *ő* magok cselekedték azt, hogy az regiment Nagyságod kezéhez adták, Nagyságod magátul erővel kezéhez nem vette. Ugy látom, Kegyelmes Uram, per gradus kell ezeket az difficultásokat superálni; hiszem is istent, hogy istennek kegyelmessége által mind superálni fogja Nagyságod azokat, ha valamintire idővel lesz is; mivel egyébaránt Dávid is nem oly könnyen extricálhatta magát az sok difficultásokból, mennél nehezebben, annál dicsőségesben esik. Mit irjon egy nagy ember más úr barátjának magyarul, megint hasonló nagy ember más deákul, mind az kettőnek pariáját megküldtem Nagyságodnak; alkalmasint eszében veheti Nagyságod azon két rendbeli írásból az dolgokat. *Az deák írást Meródi írja nekem*. Szintén most vettem Judex Curiae Uram *ő* Nagysága levelét, kiben *ő* Nagysága declarálja, hogy Kövér Gábor uramat die 11. praesentis expediálta jó módjával *ő* Fölsége után; hogy nem külemben, mint maga dolgában fáradott, fáradni is akar ezután is az Nagyságod dolgaiban; *sub d . . . . lja*, hogy *most már el kell válni, fognak-i valamit cselekedni*. Irtam én is Kövér Gábor uramnak, hogy onnéid is gyakran irjon Nagyságodnak, érthesse Nagyságod, mint fognak folyni dolgai, és azon leveleit csak Judex Curiae uramnak *ő* Nagyságának juttassa. Most semmi olyan hireink nincsenek azokon kívül, az kiket minapi utólbi levelemben Nagyságodnak megirtam, mihelyen érkezik újabb hirem, azontúl Nagyságoddal fideliter kezelni el nem mulatom. Az úr isten tartsa meg Nagysádat sok esztendeig jó egésségben.

Nagyságodnak alázatos szegény szolgálója

MEDNYÁNSZKI JÓNÁS m. p.

Sueciai király Pomeraniából megint Dániában ment, Kill (*Kiel*) nevű városban, az hová együvé contrahálván hadait, az befagyott vizeknek beneficiumával akar valami notabilis dologhoz kezdeni; ha succedál, megértjük nem sokára.

Datum in Dohnan die 22. Februarii 1658.

Itten már is szegény evangelicusokon sok insolentiákat tesznek azon bizodalombúl, hogy már senki pártjokat nem foghatja; templomot is már foglaltak. Szegény szakolczai evangelicusoknak, hogy pecsétet csináltak magoknak, sub praetextu notae infidelitatis megkérvén jószágokat Palatinus uramtul ő Nagyságátul, nem várván, hogy törvény nekik adjudicálja, minden jószágokat csak foglalton foglalják, koldulásra hozván sokakat.

(Az egész levél Mednyánszki írása.)

(Eredetije a m. kir. kam. levéltárban.)

Jegyzet: A dült betüvel szedettek az eredetiben titkos betükkal vannak írva.

DELIBERATIONES

Illustris Deputationis in congregatione eiusdem, ad diem quintum mensis Novembris anni 1689. a Sua Celsitudine Principali in Civitatem Albam Juliam indicta et celebrata conclusae.

Bizonyos számú buza felvetésről.

Római császár ő Felsége erdélyi főcommissariusus propositiójából értvén, hogy az ő Felsége Lippán lévő vitézinek élésre lévén szüksége, másképpen szerét nem teheti, hanem ha a nemes ország ez iránt is succursusa lészen, igirvén arra magát, hogy azon buzának árát az következő vagy már szintén rajtunk lévő portioiban acceptálja, ez iránt is ő Felségéhez hűségünket akarván mutatni, Fejérvárhoz és Dévához közelebb lévő vármegyékre és székekre vetettünk buzát fel, ez ide alább megirt mód szerént:

- × Fejérvármegyének alsó járása minden kapura kilencz kilencz vékát intézvén ad Portiones 215 Cub. 483// metr. 3
- × Küküllő vármegyének alsó járására ad portiones 96 . Cub. 216//— × praestitit.
- × Hunyad és Zaránd vármegyékre ad portiones 172 . Cub. 387//—
- × Torda vármegye alsó járás ad portiones 72 . . . Cub. 162//—

- × Szászváros székre ad portiones 58 Cub. 130// metr. 2
- × Szászsebes székre ad portiones 64 Cub. 144// Albam Juliam.
- × Szeredahely székre ad portiones 100 Cub. 225//—
- × Ujegyház székre ad portiones 103 . Cub. 131// metr. 3
- × Fejérvár városára Cub. 20//—

Ez feljebb megirt helyek ad diem 18. mensis praesentis tartozzanak az reájok vetett buzát Fejérvára fogatkozás nélkül elszállítani.

Hunyad és Zaránd vármegyék pediglen az lévén kezek ügyekben szállítsák Dévára. Hasonlóképp Szászváros szék is.

Minden vármegyék és székek az buzával küldjenek bizonyos embereket, kik is méressék be az arra rendeltetett német commissariusoknak, hogy pediglen az mérésben az szegénység inkább kárt ne valljon, Fejérvára az német commissarius mellé inspectornak rendeltük Samariai Pétert.

Dévára pediglen Naláczai István Uram rendeljen ahhoz értő becsületes embert Hunyad vármegyéből.

Az regimentek mellé való commissariusokról.

Az ő Felsége mostan quartélyban szálló öt regimentje mellé rendeltünk commissariusokat e szerént:

Segesvárra Horváth Ferencz és Mohai Szabó Sámuel,

Nagy Sink székbe Ugron Pál és Alárd János,

Medgyesre Horváth Miklós és Desfalvi Blyenyi Sigmond,

A barczaságra Kálnoki Sámuel atyánkfiait, úgy hogy Kálnoki Sámuel Uram maga mellé végyen Háromszékről ahhoz értő becsületes embereket, a mennyire az szükség kívánja.

Mindenik helyen pediglen a szász atyánkfiai ő Kegyelmek rendeljenek ezen fenn megirt commissarius atyánkfiai mellé jó ahhoz értő embereket.

Mivel pediglen minden székeknek és városoknak az hozzájuk szálló regimenteknek

magoknak kell gazdálkodniok, ez feljebb megirt commissariusok kiki sietséggel az rendelt helyre menvén az német commissariussal értsen egyet és minden gazdálkodást jól számban vévén szorgalmatosan arról quietantiákat végyenek, hogy az szeginység kárt ne valljon és az mellett az quietantia mellett annak idejében kinek kinek expensája számba vétetődhessék.

N. B. Az következő ország gyűlése ad 24. praesentis mensis Novembris anni praesentis Fejérváratt lenni concludaltattott, ez törvényes léssen.

Az mostan bėjővő Badensis fejedelem ő Hercegsége szekerei eleiben menendő commissariusról.

Mínthogy az Badensis fejedelem ő Hercegsége szekereit ez hazán küldi által, ő Nagysága méltóságát is meg akarván adni, s egyszersmind a szeginység is akarván consulálni, rendeltük eleiben főcommissariusnak üdösbik Toroczka Péter atyánkfiát, ő Kegyelme mellé Balpatakini János és Szántó Mihály atyánkfiat.

E mellett a vármegyék vicze tiszteit is, kik is az ő Kegyelme requisitiojára tartozanak felkelni és az ő Kegyelmetől adatandó dispositio szerint assistentiával lenni és mindenik maga vármegyéjin által is kell érni, külömben ha a tisztek mi fogyatkozást ejtenek szófogatatlanságokkal s a miatt az szeginységnek károk esik, ők fizetik meg.

Hogy pediglen ő Kegyelme azokra annál becsületesebben provideálhasson, főcommissarius atyánkfia adasson azon költségre ő Kegyelme keziben fl. 300/.

Ez irásokat, és nem többet, ez szerint vettem kezemhez itilő mester Sárosi János Uramtól ő Kegyelmetől Fejérváratt 9 Novembris 1689.

In congregatione Illustris Deputationis pro die 5. mensis Novembris Anni praesentis 1689. in Civitatem Albam Juliam per Suam Celsitudinem Principalem indicta et celebrata.

Ratione Dominorum contributionis Regni Perceptorum cum requisitis suis expedi-

tionum comparitionis ac administrationis restantiarum.

Deliberatum.

Jóllehet ez szegény országon az 1688. esztendőől fogván forgó mindenféle contributioknak perceptoritól való számvételek, azokról irott szoros articulusok és deliberatiók szerint egynéhány izben viseltettének ugyan, de mégis azon számadások végképpen el nem igazodhattanak, az perceptoroknak szófogodotlonságok, gondviseletlenségek és némelyeknek holmi praetextuak is magok mentegetése miatt. Hogy azért azon perceptorok miatt fenn forgó mindenféle nehézségek voltaképpen eligazíttathassanak és a hol mi restantiák és liquidumok vannak, azok is beszolgáltatassanak, a mi kegyelmes Urunk ő Nagysága kegyelmes tetszésiből végeztük: hogy minden vármegyék, székek és városok s kereskedő rendek perceptorai, kiknek kezeken valami contributioknak neme ab Anno 1685. forgott és finalis absolutiojuk nincsen, az közelebb következő ország gyűlésének első napjára, oda az holott fog celebráltatni, minden számadásokhoz tartozó requisitumokkal magok számadása vagy difficultási eligazítására compareálni, sőt az kikenél mi restantia vagyon, s a kik részéről mi liquidáltatott is, hiba és fogyatkozás nélkül ugyanakkor administralni semmiképpen el ne mulassák; egyébiránt sem nemesi praerogativája, sem pedig egyéb szokott mestersége az magokat absentalóknak nem használván, közre hozattatnak érdemes büntetéseknek kedvezés és személyválogatás nélkül való elvételire és hogy valamely perceptorok, vicze tiszt vagy más azon dologban interessatus atyánkfiaival magokat ne menthessék, főtiszt Uraink s atyánkfiái parancsoljanak fölöle, az olyanok is pro sui expeditione compareálni kötelesek legyenek, hogy már elvégtére a szegény országnak az ilyen perceptorok miatt terjedő kára az engedetlen s vakmerő perceptorok méltó büntetése által orvasaltathassék meg. Ezen deliberationak pedig idején való promulgáltatására és effectuáltatására minden vármegyék, székek és városok s kereskedő rendek főtisztei tiszt kötelelességeket előttek viselvén hűségesen prospiciáljanak, sem egyik,

sem másik fél, se magok menthetetlenek ne lehessenek, sem pedig vagy egy vagy más színű magok mentegetésekkel az ország kárát és terhes busulását ne szaporítsák. Albae

Juliae in Congregatione Illustris Deputationis die 7. mensis Novembris Anni 1689.

Soluta congregatio 9. Novembris 1689.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

DEÉS VÁROS LEVÉLTÁRA.

Közli: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
132	1-ső János király Déés város részére adott kiváltság levele, ennek vámmentesességét illetőleg. *	Datum Waradini feria 6-a pr. p. f. Epiph. Domini.	1540. Januar 9.
133	Enyedi Adrian Fehérvári vicarius bizonyítványa, hogy a Déésiek, és István a Maria Magdolna Déési kápolnája igazgatója között, — ki a városnak magadni szülője és bora után az illetőséget vonakodott, — fennforgó perben, emez perközbeni béke útján mindent megadni kötelezte legyen magát. *	Colosvarini die ultima mensis augusti.	1543. August. 31.
134	Kemény János alhelytartó rendelete Szolnok megyéhez, hogy Tötöri Balázs, és Miklós panaszára a Déési birót a megyei törvényszék előtt perbe ne fogja a város szabadalma ellenére. *	in civ. Colosvariensi feria 2-a pr. p. f. b. Philippi et Jakobi ap.	1548. Aprilis 30.
135	Déési Matyus Mihály személyének, és telkének megnevesítéséről fejedelmi levél. *	Wywar in festo die b. Kyliani mart.	1548. Julius 8.
136	Isabella királyné parancsa Déés városa részére, hogy a városi nemesség, és szabadosság magát a város törvényeinek, és terheinek alája vesse. *	Albae Gywlae in vig. f. diei corp. Christi.	1549. Junius 19.
137	Martinuzi György parancsa a Déésieknek vámmentesítésök iránt. *	Thordae in f. b. Gregorii papae	1550. Martius 12.
138	Idéző parancslevél Déés városa részére Alparéthi Barabási Mihály, Kárai Décsei Mihály, és özvegy Szentpáli Andrásné ellen helytartói törvényszékeni megjelenésök iránt. *	Segesvár feria 6-a prox. p. dominicam Jubilate.	1551. Aprilis 24.
139	Martinuzi György kincstárnok s. a. t. levele, mely által a Déési Szentistván templomától elvont dézmát újra visszaengedi. *	Zaasz Sebenes (így!) 2-a die f. visit. Marie.	1551. Julius 3.
140	Martinuzi György parancsa, hogy a Déésiek Belső Szolnok megye törvényszéke elé ne idéztesse. *	Wywar dominica pr. p. f. assump. b. V. Mariae.	1551. August. 16.

Folyó szám	Oklevél tárgya	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
141	Kasztald János főhadvezer által Déés, és Déésakna városok részére adott védlevél.	Cibinii feria 2-a a. f. b. Fabiani et Sebastiani mart.	1552. Januar 13.
142	1-ső Ferdinánd által Déés város részére a 2-ik Lajos, 2-ik Ulászló, és Mátyás király féle kiváltságos levélnek megerősítése (1516. Jun. 11.) és az abban megerősített többi levelek.	in arce nostra Posoniensi.	1552. Martius 24.
143	1-ső Ferdinánd parancsa Jakchy Mihályhoz, hogy az általa, sőt még atyja által is a Déésieknek, elvett vagyonuk által okozott káraikat pótolja vissza, és szünték meg a további kártételtől.	Posnii.	1552. Martius 26.
144	1-ső Ferdinánd parancsa az erdélyi hatósághoz, hogy a Déésiek nyert szabadalmaikban tartassanak meg.	Viennae.	1552. April 8.
145	1-ső Ferdinánd nyílt rendelete, a Déési és Déésaknai sóvágók, fuvarosok, és hajósok részére az iránt, hogy az illető kamara ispánok őket régi jogaikban, és szabadságaikban megtartsák.	Viennae.	1552. April 8.
146	1-ső Ferdinánd rendelete, mely által a Déésiektől Martinuzi által elvett, és Szamosujvárra költöztetett 10. sátoralja cigányokat nekik visszaadja, s a közadó fizetése alól mentesíti.	Viennae.	1552. April 10.
147	Báthori András vajda parancsa, hogy a Déésieket senki sehol ne vámolja.	Ex Thorda feria 2-a post fest. nativ. S. Johannis bap.	1552. Junius 29.
148	Vajdai parancs, hogy azon Aranykúti gyilkosok, kik 3 Déési egyént megöltek, bárhol, a Déésiek kivánatára, elfogattassanak, s rájuk ítélet hozattassék.	Wywár.	1552. Decemb. 17.
149	A Déési városi tanács és sóvágók közötti egyezmény, emezeket illető szabályokról.	feria 6-a Epiphaniarum Domini.	1553. Januar 7.
150	1-ső Ferdinánd, Déés városa szabadalmainak megtartásáról Báthori András vajdához menesztett parancslevele.	Sopronii.	1553. Majus 17.
151	Vajdai parancs, hogy azon Aranykúti gyilkosok, kik 3 Déési egyént megöltek, bárhol, a Déésiek kivánatára, elfogattassanak, s rájuk ítélet hozattassék.	Wywár feria 2-a pr. p. f. visit. b. Mariae virg.	1553. Julius 3.
152	Déés város részére szószólói kinevezési bizonyítvány.	Thordae feria 6-a pr. p. f. b. Mathei ap. et evang.	1553. Septemb. 22.

Folyó szám	O k l e v é l t á r g y a	Az oklevél kelt	
		hol?	mikor?
153	Perujító parancs Décsey Mihály, Tötöri Balázs, és Patocsi Ferencz alperesek részére, kik mint meg nem jelentek Déés városa által megnyerettek. *	Zenthijwan dominica pr. p. f. b. Catherinae virg.	1553. Novemb.26.
154	1-ső Ferdinánd általános parancsa, hogy Torda, Kolos, Déés városai, és Aknafalva, mint sókamarai helységek szabadalmaikban megtartassanak. — (2 példány.) *	Viennae.	1553. Novemb.29.
155	Kendi Ferencz vajda levele, melyben a Déésieknek, általuk az aranykútiak ellen folytatott criminalis keresetbeli pénzbüntetés részét azon feltétel alatt, hogy a nevezett városiak Patocsi Ferencz odavaló jobbágysai ellen pert ne folytassanak, — elengedi. *	Zenthiwan in f. b. Johannis apost.	1553. Decemb.23.
156	Dobó István vajda levele, melyben a Déésieknek, általuk az aranykútiak ellen folytatott criminalis keresetbeli birsági-részét azon feltétel alatt, hogy Patocsi Ferencz-odavaló jobbágysai ellen többé keresetet ne indítsanak, — elengedte. *	Wywar Sabbato ante dominic. reminiscere.	1554. Februar 17.
157	1-ső Ferdinánd kiváltságos levele, melyben Déés, és Déésakna városok részére 1-ső Károly maj. 4. 1320. és Zsigmond királyoknak febr. 20. 1427. kelt adományleveleit megerősíti. *	Posonii.	1554. April 19.
158	Püspöki intő, tiltó és idéző parancs Déés városa részére, azok, — jelesen Was László királyi kincstárnok, ellen intézve, kik amannak dézmáját elfoglalni kívánják. *	Albae Juliae.	1554. Majus 28.
159	Püspöki intő, tiltó, és idéző parancs Gyalui Was László, a királyi jövedelmek felügyelője részére, azok ellen intézve, kik a püspök által a Déési kamarának engedményezett dézmát eltartóztatni akarják. *	Albae Juliae.	1554. Julius 21. és 24.
160	Déés városa részére arról bizonyítvány, hogy Samai Bálintnak, Décsei Mihálynak, Barabási Mihálynak, és Tötöri Balázsnak birság részöket 53 f. és 30 denárban a város kifizette legyen. *	Déés feria 6-a pr. a. f. b. Georgii mart.	1554. April 20.
161	Was László erdélyi kincstárnok, és Déés városa között dézma felett indult keresetben 15. napi haladék adásról bizonyítvány, arra nézve, hogy ez alatt a város elhatározhassa magában, ha vesztett perét fellebbezni fogja-e, vagy sem. *	Albae Juliae.	1554. August 8.

(Folytatása következik).

WESSELÉNYI FERENCZ

Leveles Tárczájából.

Közli

Szilágyi Sándor.

1651. Januar. 22.

V.

Celsissime Princeps.

Tasnádrul 10. hujus méltóságos levelét, szintén lakodalmas háznál ma nagy alázatos-sággal vettem. Értem Csanádi uram dolgáról s Kis Istvánérul mit írjon nagyságod. Kegyelmes uram, én nem argumentálok, se pedig nem vitatok semmit is, csak könyörgés az én dolgom; kérvén nagy alázatosan nagyságodat fejedelmi kegyelmébül vegy el ez aránt nehézségét Csanádi uramról (ha mi lehetne is) és ez szándékját fordítsa hozzám mutatandó gratiájára; higgye nagyságod, kegyelmes uram, véteni, professiom tartja, nem akarok nagyságodnak; de ha Csanádit ki kell adnom, négyet-ötöt kérek ugyanaz kövériben fel, kibül nem egyebet, hanem nagyságod kegyelmében idegenítő homályt remélhetek. Mégis azért teljes bizodalommal kérem nagyságodat, ez alázatos kérésemnek kegyelmes választást tenné.

Suhai uram féljen az háladatlanság bűntető nagy istentül, kirül én nem irok, csak azt bánom, hogy az nagyságod fejedelmi kegyességét és és nagy mansuetudóját sokunknak szivében rettetgető(v)é teszi.

Szegény Ovárit valóban megtréfálta az hitel, ki miatt úgy hallom, még az holtestét is akasztófára ítelték Bécsben; azt pretendálván, ha szegény Betlehem (*sic*) kijütte felől nem assecurálta volna, megholt kegyelmes császárunkat nem tanálta volna készületlen. Én látja isten, rettegve irok akarmi dologban is ő fölségének, s úgy veszem eszemben, megártott azoknak az kik hamis hireket irtak. Ajánlotta(m) szivesen való szolgálatom ellen soha véteni nem akarok s nem is véték; hanem szomjuhozva kívánám (kegyelmes császárom. interesséjén kívül) azt prestálnom, de ha az én gonosz fátumom azt ellenezve, nem engedik (nem magam részéről) egyebet

nem tehetek, hanem csak az sűrű felhőket, ködököt szaporitom fohászokodással.

Most azért, kegyelmes uram, több irással nem akarom méltóságos szemeit olvasásával terhelnem; kívánom, isten éltesse sok jó egészséggel, s engedje isten conditio nélkül köszön(t)hessem egészségemért, noha méltatlan vagyok arra. Költ Kassán, az kassai bíró leánya lakodalmán számtalan zaj között 22. Jan. 1651.

Nagyságodnak alázatosan szolgál

C. F. WESSELÉNYI m. p.

Külczim: Illustrissimo Celsissimo Principi ac Domino Domino Georgio Rákóczy Dei Gratia stb.

(Az egész levél Wesselényi írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1651. Jan. 24.

VI.

Szolgálók kegyelmednek.

Estve felé hozták 22. Onodbul irt kegyelmed levelét; én helyes ratiókat explicálhatnék kegyelmed levelére, de barátommal és kedves confidens urammal lévén, mindeneket patienter szenvedek; mindazáltal rövideden avagy két dologrul irok.

Chanádinak az törökök dolgát megirtam, valamit kegyelmed akar, az legyen abban én nem alterkálkodom, nem nézek sem hasznomra sem másra; az özvegy is elviheti rabját. Az palánk veszejét megtiltottam, s az kegyelmed erdejét is tilalomban tartásák, megirtam.

Hanem Kádas és Gelléri dolgára lépek; mind igaz abban az Kádas beszéde, hogy én izentem, Szendrőben ne lakjék; mert interkafarkodott (igy) az Suhai lelke által; de az hamis hitü ember mért nem mondja meg, mikor az Bornemissza uram absolutionalisát elvette, hogy erős üdvességére hitire megesküdt, az fejedelemhez ő nagyságához nem kötelezi magát, hanem conditioihoz áll, mivel azelőtt is conditioval állott volt be.

Gelléri Gergely az szerint, kirül bőven és igazat irtam vala kegyelmednek, igaz, édes Zákány uram, Aquila non capit muscas, de azt sem hallotta kegyelmed, ut muscae caperent aquilas. Bánom, hogy kedves uramát

s atyámfiat Klobusiczky uramat Suhai eláltatta; megbizonyítom, ha kivántatik száz emberrel, azt mondotta s mondja mivel itten nem kaphatott szolgálatra s már ő nagysága szolgája, isteneré, lelkére; nem csak az császár ő fölsége szolgáját, de az spanyol királyét is elcalsná, hát hitegeti őket; de olyan az én dolgom, miát az farkasé az báránnyal, alul iván az bárány, zavaros vizet ivott az farkas. Semmi ellenkezésem nincsen nekem az méltóságos fejedelemasszony ő nagysága ministerivel; annival inkább méltóságával, szolgáltam csak ez mostani inquisitióban is s azután is szolgállok, mig élek; — de azt nem bizhatom az Mátyás nyelveskedő és hitegető szolgáján, latorságán; mert ha csak abban maradna; két három ros ember nélkül nem vagyok én szükös; de tudom tetszetését, mérges hizelkedését, felzavar ő minket, meglátja minden ember.

Az németek dolgáru, lássa ki mint kárhoztat engem; de én magyar vagyok s nekem fájhatna, ha veszedelmünkre volna, de abban semmi nincsen. Az török mint grasáljon, maga írja kegyelmed. Zablat kell neki adni.

Azonban én megindítom hétfőn az végbeliek fizetését; magam is jelen leszek, igen akarnám, ha kegyelmedet Ónodban érném. Klobusiczky uramnak, mint régi ösmert barátomnak sinceritással való szolgálatomat ajánlom. Édes Zákány uram, ketten igaz magyar Andrások, remediálja ezeket az csorbákat, mert semmi jót nem várok belőle. Tegnap is érkezék levelem az méltóságos fejedelemtől; kéri Csanádit, ha szolgál, ki kell törvénnyel adnom, de bizony az kövériben én is kérek négyet, ha nem ötöt. Vale et me ama. Kassán 24. Januarii 1651.

Kegyelmednek, mig él, szolgál

Comes F. WESSELÉNYI

m. p.

(Az egész levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a magyar királyi kamarai levéltárban.)

1651. Febr. 26.

VII.

Kegyelmes uram.

Fejérvárrul 12. Februarii irattatott mélt.

tóságos levelét mai napon, délután négy óra tájban együtt az portáru hozott levelekkel nagy alázatosan vettem s ugyan mai napon az postákra sietve küldtem. Sokáig éltesse isten nagyságodat, hazánk s nemzetünk jóvára.

Ha meg nem bánthanám ez kis irásommal nagyságodat, avagy meg nem jegyeztetném magamat nagyságod méltósága előtt egy csuda fejemen s bümra hintegető két ellenkező hirt írnék nagyságodnak, szentmátyás-napi sokadalmokon az piaczon azt beszéltek felőlem, hogy egy hónap alatt megindulok az erdélyi birodalomban, arrul való leveleimet nagyságod intercipiáltatta; ezt az gaz hirt már unva hallván fileim, régi szélfolta (szélfűtta) csevegésnek tartottam. Ugyan azon nap Bécsbül derék nagy úr és nekem nagy patronusom azt írja, azzal vádoltatom udvarnál az lengyelektől, ha én nem animálnám nagyságodat, tehát nagyságod reájok nem menne. Édes méltóságos kegyelmes uram, ezeket csak azért irtam, értse meg, mely suptilis s hamis ördög bánik az felőlem hamis hirt hintegető nem barátommal (igy); de csak vonitással (igy) szenvedem s az több patientiáim s ártatlanságim tegzésben tettem eztet is azokkal az hamis delatiókkal, az kik engem az nagyságod színje előtt istállójának s lovainak és nem tudom mind, micsoda hatalma gyalázó szavaimat deferálták. Bizony fáj s felette fáj, hogy ily kegyelmes uramat, mint nagyságod, kinek úgy igyekezném szolgálni, mint soha senkinek világon magyarnak nem úgy, kényes személylyé tévén, idegenül vett conceptust felőlem; de ez hagyján, csak éljen egészségesen az nagyságod méltóságos fejedelmi feje, megérem azzal, várván azonban oly serences napot, kiben parancsolatival élhetvén éltem fogytáig igazán

szolgálhasson nagyságodnak

Gróf H. WESSELÉNYI m. p.

Szendró 26. Febr. 1651.

(Az egész levél Wesselényi írása.)

(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

KORNIS ISTVÁN ÉS PETKI ANNA EMLÉKEZETE.

Közlő: K. Papp Miklós.

Anno 1699. Az szegény üdvezült Gyulaffi László Uram halála után adta Isten 5 hónappal ugyan Gyulaffi Lászlót anno ut supra die 19. Augusti Csesztvén. Keresztelte Pater Viszkeleti Sigmond Uram Csesztvén. Keresztapja volt Cancellarius Gróf Bethlen Miklós Uram. Keresztanya pedig ugyan az asszony Cancellariusné Asszonyom.

Anno 1701. die 6. Septembris. Kötünk öszve az feleségemmel, özvegy Gyulaffiné, Gyerőffi Borbárával. Isten tetszéséből lött kis leánkánk Gyekében anno 1703. 22. Martij, kinek keresztapja volt Domokos János Uram, keresztanya pedig Szentpáli Ignátné Gavai Kata néném asszony ő Kigyelme. Keresztelte Pater Bernárd Uram.

Anno 1704. die 8. Novembris holt meg Szebenben az kis leány 8 esztendős korában szederjes himlőben. Koporsóban tétele volt 18. Novembris Mészáros utczában Kovács Tamás Uram házánál. Praedicator Pater Talyan Miklós Uram.

Anno 1705. die 15. Januarij adta Isten Szebenben kis Borbára leánykámot Kovács Tamás Uram házánál Mészáros utczában. Keresztapja volt Apor Péter Uram. Keresztanya fő bellicus commissariusné Czollerstainné. 20. Januarij keresztelte P. Talyian Uram.

Anno 1705. Kis-Asszony napján holt meg Szebenben Kovács Tamás Uram házánál Mészáros utczában Anis nevű leánykánk vérben harmadfél esztendős korában. Praedicator P. Talyan Uram. Temettetem el Szendemeteret (igy) Gyulaffi Klárát és Anis leánykámot együve Anno 1706. 8. Maji az templomban.

Anno 1706. die 11. Junij adta Isten az kis fiamot 3 órákor reggel ez világra. Kereszteltettem meg Gáspárnak 14. Junij P. Superior Uram által. Keresztapja volt Ekler Uram, keresztanya volt Graffené asszonyom, ugyanitt Szebenben az revolutiók alatt, kiért áldassék az Isten és elégitse ostorát rajtunk, hogy eltávoztotván az gonoszt, az örök boldogságban örvendezhessünk. Amen.

Holt meg ugyanitt Szebenben anno 1707. die 10. Julij véletlenül kis Gáspár nevű fiacskám az Frankné asszonyom házánál,

ott is volt koporsóban való tétele. Temettetem el anno 1708. die 18. Februarij az szendemeteri unitarius templomban lévő rakott sirban.

Anno 1708. die 2. Januarij adott az Isten egy kis leánykát 9 órákor estve. Kereszteltettem meg 5 Januarij P. Superior Uram által. Keresztapja volt Kászoni János Uram, keresztanya Kászoni Jánosné asszonyom. (Szebenben lett, s ott is kereszteltettem meg nagy-csüri praedicator Uram házánál). Kereszteltettem Évának, kit Isten juttasson sok Éva napokra, holta után szent Éva társaságában. Amen.

Anno 1709. die 26. Martij adta Isten kis Kornis Antalunkat, kinek is léte 8 órákor estve volt. Keresztelte meg P. Superior Uram Josephus Bardia szebeni templomocskánkban. Keresztapja volt főcommissarius bellicus Czollerstain Uram, keresztanya volt commendásné Sveningerné asszonyom. Ki is nőjün Isten dicsiret Szent Antal nyomdokit követője. Amen.

Anno 1711. die 10. Aprilis adta Isten kis Kati leánykánkot Abosfalván reggeli öt óra tájban, kit is keresztelt P. Pál Franciscanus. Keresztapja volt Szeredai Péter Uram, keresztanya Szeredai Péterné asszonyom. Holt meg 20. Aprilis, temettetem szendemeteri templomban.

Anno 1713. die 16. Aprilis adta Isten kis Maris leánykánkot Abosfalván délután öt órákor tájban, kit is keresztelt P. Ambrus Franciscanus. Keresztapja volt Szeredai Péter Uram, keresztanya volt Szeredai Péterné asszonyom. 20. volt keresztelése.

Anno 1715. die 27. Januarij reggeli 5 óra után adta Isten Kriska nevű leánykánkot, kit is keresztelt meg P. Menyhárt nevű Franciscanus. Kinek keresztapja volt Simon Mihály Uram, keresztanya Szeredai Péterné asszonyom. Isten dicsireti nevedekjék benne. Amen.

A tulsó lapon: Ez az szegén Kornis István Uram ó Excellentiája keze írása, melybe maga gyermekeit felírja, mikor születtek e világra. Az én kedves édes uromat Gróf Kornis Antal urat is, ki is holt meg ezer hétszáz ötvenkilenczedik esztendőben májusnak kilenczedik napján östvéli hat órákor az kolosvári házomnál szereda nap. Az az én keserves soha el nem felejtő napom és az én árvám-

nak, s temettetem el szegén édes kedves uramat ugyan Kolosvárt egy hét mulva csőtörtek napon az Tisztel. Pater Franciscanusok templomában az szent István oltára alatt való familia kriptájában. Adjon az mennynek földnek ura, istene örök nyugodalmat s boldog feltámadást. Adjon nekem is békességes türest ily nagy keserves kereszt elviseléséhez az ur isten sz. akarata szerint

nekem árva G. PETKI ANNÁNAK.

(Eredetije Gr. Kornis Victornál Sz.-Benedeken.)

ÚJHÁZY LÁSZLÓ KOSSUTH LAJOSHOZ.

Budamért Márt. 12-én 1847. Kedves Barátom! Körülményeim nem engedék a becses meghívásra körötökben s a tanácskozmányba megjelenhetni, — pedig szerettem volna, — de nem azért, mintha magamat az ily gyülekezet némi kiegészítő részecskéjének tartani merném, — nem, — szűkhatáru helyzetben az irányadhatáshoz hozzájáruló emberek közé valamint nem tartozhattam, úgy gyenge tehetségemnél fogva nem is valék hivatva arra: — de egyedül azért jelentem volna meg örömet, hogy pártunk s ügyünk iránt részvétet tanusítsak én is, s ez által oly kötelességet teljesítsek, melylyel kiki közülünk tartozik. Tehát csak pusztá kötelesség érzetében írom e sorokat.

S e sorok előszavául szolgáljon, miképen én is, tán sokakkal egyetemben azt kívánom, hogy ha korunk kérdései vitatás alá kerülendének, minél kevesebb úgynevezett nyílt kérdések maradjanak fen, mivel ezek annyi meg annyi fiók pártokat teremhetnek csak, melyeknek osztán eltérő ösvényei közt a főpárt útját nem is vehetni észre. Erős, solidaris párt nélkül semmit sem vihatni ki, pártnak pedig csak oly testület nevezhető, hol az egyesek egyéni nézeteiket alárendelik a többség véleményének, csak hogy együtt hatályosan működhessenek.

A főkérdések egyikére, az adóra nézve, — ha jelen vagyok — alig ha hallgattam volna, s bizony csak azon egyszerű okból, mivel azt hiszem, hogy ily gyülekezet főcélja a vélemények többségét tisztán kivehetni, mi mindenkinek őszinte bevallása nélkül nem történhetik.

Ime az én vallomásom: a hadi adót hazánk jelenleges állapotában elfogadni nem akarom.

Nem indulok e részben ama sokak előtt plausibilis okból, hogy t. i. ha a hadi adót a többivel együtt egyetemlegesen tüzzük ki, akkor táborunkból sokan kimaradnak, — kiknek segítségével, ha kevesebbet kívánunk csak, a házi- és országos pénztári adót kivivhatnánk. Én előttem nem elegendő ok, mert a tiszta s valóságos haladási pártnak nem annyira a lehető, s kivihetőségeket kell szem előtt tartani, mint inkább ingatlan s komoly meggyőződését követni; ez az ő egyedüli vezére. És bukják bár, mit magának célul tűzött ki, de ne ingadozzék abban, s ne hállassza azt soha, mi iránt magával tisztába jött; — mert a nagy kérdéseknek kezdeményi bukása a győzelem első lépése — ezt tanusítják a világ évkönyvei — s hadizenet nélkül harc s diadalhoz nem siethetni.

Tehát nem azon közép úti indokból vetem el most a hadi adót, mert ama más adó kivivhatásának árthatna, — hanem mivel hazánk mostani állásában azt a közszabadságra káros s veszélyesnek tartom.

Az adó-elvontan értelmezve — a polgári társaságba összeállott emberiségnek legérzékenyebb s legsúlyosabb terhe, mely igyekezetének s véres veritékének egy nevezetes részét emészti fel, s megfosztja az embert attól, minek külömben tulajdonának kellene maradni, s így tehát csak annyiban megengedhető a jog és ész szabályai szerént, a mennyiben jó célra fordittatik, — közjót eszközöl, miben ismét minden egyes polgár osztalék részét feltalálja. — De a hadi adó mi üdvöst teremt elő? — Felpénzeli a kormányokat, hogy százezernyi zsoldosukat kényelmesebben és dúsabban tarthassák, s nem a nemzetek tévedései s tán kárhuzatos pesgéséi szükséges fékezésére, — hanem hogy azoknak jogköveteléseit büszkén s merészen utasíthassák vissza. — S tartson bár az egész világ egyetemes ellenzéke folytonos és permanens tanácskozmányokat, a meddig az uralkodók elegendő pénzzel s haddal el leendnek látva, addig az emberiség nem jutand a polgári szabadság ígért hazájába. Adjatok nekem künt a világ ürében egy szilárd pontot, — monda

Archimedes — s kiforgatom a világot sarkai-
ból; adjatok nekem elegendő pénzt és ka-
tonát mondaném én, s majd kiküszöbölök
minden szabad alkotmányokat a föld göm-
béről. Ezt csak így közbevetőleg akarám
érinteni — vélvén — hogy midőn a maga
céljaiban és végeredményeiben ily veszélyes
adó elfogadásáról van szó, akkor a szabadság
iránt féltékeny polgárnak meg kell állapodni
gondolatában — siste viator — minek előtte
az első lépést tenné meg; honnan vissza
többé nem térhetni. — Mert sokkal könnyebb
a rossz törvényeket meg nem alkotni, mint
azokat eltörölni. Állapodjunk tehát legalább
meg kissé gondolatunkban, mielőtt a hadi
adót szélesebb alapokra kiterjesztve a sza-
badságnak e halálos ellenét ápoló karjaink
közé fognánk fel.

Én minden adót tétova nélkül rögtön
elfogadok, mely felett az önkormányzásnak
elvé öröködik, s melyeknek nevedése az
absolutismusra egyébiránt is természeténél
fogva törekvő minden kormánynak egyenes s
közvetlen érdekében nincs, vagy a hol legalább
ez érdekből felmerülő kormány túlságos kie-
legíthetetlen vágyai egy erős nemzetnek szil-
lárd akarata által ellensúlyoztatnak. Meg van-e
ezen ellensúly mostanában hazánkban? —
koránt sem. — Mert, mi nálunk a nemzet
akaratának organuma? — Az országgyűlés
viselvé e címet, de hivatását nem teljesíti,
mert nem egyéb egy depravált aristocratiai
testületnél, hol egy rész mint hivatalnok s
annak járuléka, — magát az Istentől rendelt
kormány viszhangjának s támaszának tekinti,
— egy része a képviselői karnak a követség-
rei elválasztást — emlékezzünk csak vissza
az utolsó időkbeni követi elisiokra — kényel-
mes üzérkedésnek veszi politicus hitét jó
áruba bocsátani, különösen az adó meghatá-
rozásai végperceiben, midőn ily elárulás a
küldők testülete által meg sem bosszúttat-
hatik többé. E két részek között a függetlenek
gyér csoportja két oldalról tüznek ki levén
tété: lehetetlen hogy az alkotmányosságnak
főbástyáját, az adó meghatározását, feladni
ne kénteleníttessék. S ily testületben a kor-
mány irányában biztosítékot keresni nem hiu
ábránd-e? Azt fogná valaki mondani, igaz
keressünk más biztosítékot, addig ne fizes-

sünk hadi adót, míg a ministerek felelősége
iránt törvény nem alkottatik, — s még ezek
ezen adóról nem számolandanak. — Ha ma
igtattatik törvénykönyvbe a ministeri fele-
lőség, még fejem le nem teszem a megnyug-
vás szenderítő párnájára; mert a garancia
nem törvényekben, hanem egy nemzet eré-
lyességében s öntudatos bátorságában rejlik.
A hol ez nincs, a ministeri felelőség is holt
betű, altató malaszt, s csak egy bizonyos
nimbus, mely az alkotmányoknak álfényt
kölcsonöz, — de a mely fénynél, — valamint
a holdvilágénál — a polgárok ugyan meg
nem melegszenek. — Egy fehér hollóhoz ha-
sonló ritka példa volt időkben Polignac s
társainak elítélése, s ez is csak forradalom
következménye. S mi lett belőle? Francia
országnak képviseleti rendszere szűk alapon
nyugodván, ime szabadságba vizsahelyezve
gunyolják, ők a bünösök, a ministeri felelőség
törvényét, mert az országnak kamarái a nem-
zeti akaratnak nem valódi képviselői.

A meddig tehát a magyar nemzetnek
képvisellete széles alapokra ki nem lessz
terjesztve, míg tömegek, miket önérdékök
ellen megvesztegetni lehetetlen, a hadi adó
elhatározásába nem fognak befolyjni, mind
addig azt részünkről elfogadni ép oly célté-
vesztő, mint a közszabadságra veszélyes.
Céltévesztő, mert mi — úgy hiszem — nagy
részben azt azért tennők, hogy a mostani
ügynevezett adózó nép terhére könnyebbsük,
de nem fognánk enyhíteni, mivel a kormány,
mely eddig legalább a nép iránti szánako-
zásból, ezen adót felettébb emelni nem töre-
kedett, látván, hogy e teher már vállainkra is
terjed el, minket bizonyára nem kiméland,
következései nőttön fognak nőni, s egy castá-
nak gyenge representatiója fog-e ellent áll-
hatni a magas és hatalmas kívánatnak? bizo-
nyára nem, — és így meg nem takarítánk
semmit a nép számára, hanem csak neve-
lendjük tehetségünkkel a fenéket, mely az
állandó haddal együtt, csak a népek szeren-
csétlenségének kútforrása.

De azt mondám felebb: veszélyes e lépés
honunk mostani állásában a közszabadságra is.
Igen is azt tartom. — Mondjunk bár mit is;
a magyar nemességnek ama közép rendje —
Tiers etat-ja egy oly nemzedék, mely bizonyos

sajátlagos ösztönénél fogva a szabadságnak eredeti bajnoka, — és ha századok alatt sanyargatva nem is vala képes ezen alkotmányt az örök igazságok elveihez felemelni, — legalább oly karban tudta azt megtartani, hogy belőle tökéletesbet lehessen teremteni. Megőrizte a kiváltságokat, hogy azokon, mint egyes pallókon át lehessen kelni a közszabadság országába. E nemzedék a szabadság tartalék fenéke, melyhez mind addig kell folyamodnunk, míg a népnevelés nem terjed, mert annak hiánya mellett maga a népképviselő is illusorius lenne csak.

A nemzet e tősgyökeres családját, a meddig haladási reményeink horgonyát ő tartja kezébe, az eddig is elég szűk tehetségében nem kell mód nélkül megfogyasztani, t. i. sok adóval megterhelni, mert ha ez terheit el nem viselhetvén elszegényedik, — az elszegényedést csak depravatio fogja követni, gyermekeink fedezni akarván szokotti életük kellekeit, — csak a hivatalok utáni alacson csuszásban fognak versenyezni egymással, — a kormány ennek elég maszlagot vetend, s akkor meglehet — egy pár philanthropicus fillérrel felszítjük a még nem képviselt nemtelenek sorait — de a nemzet független részét megbénítván, a szabadság védői tizedelésével magát a szabadságot, melylyel a népet akartuk megajándékozni, a kormány zsákmányává fogjuk átengedni.

S még egy szavam van. Nem akarok jósló lenni, de mernék fogadni, a Corservatívek gyűldéje, úgy hiszem még sokkal hajlandóbb lesz a hadi adót elvállalni, mivel itt az ő szeretett kormányuk közvetlen érdeke forog fen — mint akár az országos pénztári, akár s főkép a házi adót, mely aristocratiánk nagy része előtt már csak azért is ros sz büzben áll, mivel a házi adó elhatározásában természetesen a közép rendü nemesség birand legtöbb befolyással, mit ők soha el nem szívelhetnek, s ha ők is tüzendik ki a hadi adó zászlaját, akkor megvallom, ha különben mi is hajolhatnánk hozzá, elmondhatjuk alkalmasént „Timeo damnos (igy) & dona ferentes.“

De tán hosszás is voltam már s csak azt mondom, mivel Chateaubriand végzé a censura elleni hatalmas beszédét „ha száz szavam lenne, azt jelenleg mind a hadi adó elvállalása ellen

használnám, s ekképen gondolnám leginkább teljesíteni kötelességemet nemzetem, és a népek szabadsága iránt.“

Egyébaránt dőljön bárhova e nagy kérdés, én pártnak, — ha bár parányi — embere levén, valamint egyéb, úgy e tárgyban is alá fogom tudni rendelni nézeteimet egy többség erős meggyőződésének, s korlátolt körömben hiv segédtárs lenni meg nem szünhetek.

Iratomat használd körülményhez képest belátásod szerént, s áldjon istenünk!

BACH EDUÁRD KINEVEZTETÉSE b. Wohlgemuth mellé teljhatalmu cs. k. biztosnak Erdélybe. (1849.)

(Az eredeti falragasz után.)

Mi I. Ferencz József, Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar, Cseh, Lombardia, Velence, Dalmatia, Horváth, Slavonia, Galiczia, Lodomeria és Illyria országoknak királya, Ausztriának főhercege, Krakoviának nagyhercege, Lotháringiának, Salzburgnak, Steiermark, Karinthia, Karniola, Bukovina, felső és alsó Silesiának hercege, Erdély országnak nagyfejedelme, Morva országnak márkgrófja, Habsburg és Tyrol fejedelmi grófja etc.

Mi jónak láttuk: titkos tanácsos és altábornagy B. Wohlgemuth Lajost, az Erdélyi Nagy-fejedelemségbe, a szász földet s a visszakapcsolt részeket u. m. Kraszna, Közép-Szolnok és Zaránd megyéket, nem különben Kővár vidékét és Zilah városát oda értve, polgári és katonai főkormányozónak kinevezni melléje pedig a polgári körhez tartozó tárgyak igazgatására, mint telyeshatalmu császári biztost a bukovinai hercegség igazgatóját Bach Eduardot rendelni.

Mely szerént parancsoljuk ezen ország köre alá tartozó minden előjáróságoknak, minden állomásu és kuru lakósoknak, hogy rendeleteit és parancsolatait a mi altábornagyunk B. Wohlgemuth Lajosnak, és telyeshatalmu biztosunk Bach Eduardnak rögtön, pontosan és hiven telyesíteni szoros kötelességöknek tartásák.

Kelt a mi fővárosunkban, Bécsben julius 19-én 1849.

FERENCZ JÓZSEF m. k.
(L. S.)

H. SCHWARZENBERG m. k.